

Odgovornost, moč in odločanje na družinskih kmetijah

Najtežje breme na kmetiji ni delo

Andreja Grobiša,
ZSPM

Na slovenskih družinskih kmetijah pogosto občudujemo ravno delo. Trde in razpokane dlani, dolge dneve in neštete ure v hlevu, vinogradu ali na njivi. Redkeje pa opazimo breme, ki ga ni mogoče tako preprosto videti ali izmeriti. Vsak ga nosi nekoliko drugače. Prav zato se na isti kmetiji pogosto zdi, da vsak živi v svojem svetu.

Starega očeta bremeni odgovornost do zemlje, ki mu je ostala po vojni. Oče nosi odgovornost, da bo kmetija preživela še eno krizo. Sin ali hči nosita odgovornost, ali bosta zmogla nadaljevati njeno zgodbo v času, ko od kmeta pričakujemo skoraj vse: da bo podjetnik, naravovarstvenik, ekonomist, strojnik, družinski človek in zgleden starš. Mati že desetletja nosi odgovornost, da družina ostane družina tudi takrat, ko delo izbriše razliko med domom in službo.

Vsaka generacija je prepričana, da nosi največje breme. In najbrž ima vsaka po svoje prav. Ko se pogovarjamo o prihodnosti slovenskega podeželja, prehitro začnemo šteti ure dela, hektarje ali lastniške deleže. Toda moč na kmetiji nikoli ni bila samo vprašanje lastništva. Veliko pogosteje je vprašanje zaupanja. Komu zaupamo odločitev? Komu dovolimo napako?

»Najtežje ni delati. Najtežje je živeti z odločitvami, ki jih ne moreš več vzeti nazaj,« nam je pri podeželski mladini dejal mladi prevzemnik. Njegov oče bi verjetno povedal nekaj podobnega. Le da bi govoril o drugih odločitvah. »Mlad je. Če naredi napako, bo uničil delo čelaga mojega življenja.« Med tema dvema stavkoma se skriva ena največjih preizkušenj slovenskega podeželja.

KOMU NA KMETIJI ZAUPAMO ODLOČANJE?

Na družinskih kmetijah odgovornost in odločanje nista vedno hodila z roko v roki. Marsikdo je nosil veliko breme, ne da bi imel tudi pravico odločati. Med njimi so bile desetletja tudi ženske. Pogosto so bile brez formalne moči ali svojega imena v zemljiški knjigi, a z veliko vlogo. Vodile so gospodinjstvo, skrbele za družinske odnose, pomagale v hlevu, vozile traktorje. A vendar so bile včasih tako nevidne.

Fotografija: Shutterstock

Danes se to spreminja in prav je tako. Ne zato, ker bi moral imeti več besede en spol kot drugi, temveč zato, ker kmetija deluje le, kadar se dejanske vloge ljudi ujemajo z njihovim vplivom in odgovornostjo. Na kmetiji ne bi smel odločati spol, temveč človek, ki razume delo, ga zna opraviti in voditi ter je pripravljen nositi posledice svojih odločitev.

Razpravo radi pogosto zožimo na moške in ženske ali na mlade in starejše, kot da so to edine pomembne delitve. V resnici pa kmetija nikoli ni bila sestavljena le iz teh kategorij. Poleg partnerjev in staršev so tu tudi otroci, ki zgodaj prevzemajo delo in odgovornosti, starejši člani, ki formalno niso več v ospredju, in so ljudje, ki pridejo na kmetijo od zunaj (snahe, zeti).

Vprašanje zato ni, kdo ima pravico do besede, temveč komu smo pripravljeni besedo zares prepustiti. Tradicija sama po sebi ni ovira. Ovira postane takrat, ko iz tradicije naredimo razlog, da človeku ne dovolimo odrasti.

Ko človeka najprej presojamo po spolu ali

letnici rojstva, skoraj vedno spregledamo bistvo. To so človekov značaj, učljivost in pripravljenost nositi odgovornost. Pravo vprašanje tako ni, kako razdelimo priložnosti med različne skupine. Pravo vprašanje je, ali imajo ljudje na kmetiji možnost razviti svoje talente. Ali lahko hči postane odlična gospodarica, čeprav je bila nekoč ta vloga skoraj samoumevno namenjena sinu? Ali lahko sin brez občutka manjvrednosti prevzame več skrbi za družino? So sorojenci, ki ne prevzemajo kmetije, zgolj »priložnostni uporabni«?

PREVZAME SE ŽIVLJENJSKI SMISEL, NE ZGOLJ KMETIJA

Beseda gospodar je na slovenskem podeželju vedno pomenila več kot lastništvo. Bil je človek, ki je vedel, kdaj tvegati, kdaj prositi za pomoč in – kar je bilo največje dejanje gospodarja –, kdaj odločanje prepustiti naprej.

Prevzem kmetije namreč ni podpis (dedne) pogodbe. Je proces, v katerem starejša generacija ne predaja le zemlje, strojev in številke

MID, ampak del svojega življenjskega smisla. Prav zato je razumljivo, da je težko. Ni pa koristno, če zaradi tega mlajši dolga leta čakajo na prvo samostojno odločitev.

Moč na družinski kmetiji ni pravica do zadnje besede. Njena najvišja oblika je zaupanje. Sposobnost, da človeku ob sebi pravočasno prepustiš odgovornost, čeprav veš, da bo naredil tudi kakšno napako. Brez tega ni nasledstva. Je le odlašanje neizogibnega. Prav zato se prihodnost slovenskega podeželja redko odloča na sejah, razpisih ali posvetih. Veliko pogosteje se odloča doma, za kuhinjsko mizo. Takrat, ko nekdo prvič reče: »Naredi tako, kot misliš, da je prav. Če se izkaže drugače, bomo skupaj popravljali.« Ali pa tega ne izreče nikoli.

KDO BO GOSPODAR ČEZ 20 LET?

Največji konflikt na slovenskih kmetijah danes ni med moškimi in ženskami. Tudi ne med mladimi in starejšimi. Nastane takrat, ko odgovornost ločimo od odločanja. Ko nekdo nosi breme, a nima besede. Ali pa odloča, ne da bi nosil posledice. Zato vprašanje prihodnosti slovenskega podeželja ni, kdo ima danes zadnjo besedo. Veliko pomembnejše je, kdo bo čez 20 let pripravljen prevzeti to breme.

Ali bomo pravočasno dovolili, da ljudje prevzamejo odgovornost, ko so nanjo pripravljeni? Ali bomo zmogli sprejeti, da drugače ne pomeni nujno slabše? Bomo razumeli, da dobra družinska kmetija ni tista, kjer vsi razmišljajo enako, temveč tista, kjer se različne izkušnje dopolnjujejo?

Prihodnosti ni mogoče podedovati skupaj z zemljiško knjigo. Podeduje se šele takrat, ko človeku pravočasno prepustimo odločanje in mu zaupamo tudi pravico do napake.

Pisali ste nam

Polje, kdo bo tebe ljubil, ko bo kmet za vedno zaspal

Veliko se piše in govori o kmetijstvu in obdelavi, ni pa nekega pravega dialoga in skrbi za kmeta. Manjše kmetije s 15 do 20 glavami živine bodo težko preživele, ker je več stroškov kot dohodkov.

Da prodaj par telic na leto, jih je treba dve leti prej dobro rediti. Proda se za majhen denar, drago pa je vse od goriv do vsega repromateriala – semena, škropiva itd. Da ne govorimo o tem, kako je, če se kateri stroj pokvari – sami stroški. Naj navedem še razpise za mlade kmete. Enkrat je kmetija

premajhna, drugič dohodek presega, da ne prideš v poštev. V pisarni ni težko izračunati dohodka na kmetiji po tistih normativih, v praksi je pa drugače.

Tisti, ki krojijo usodo kmeta, bi morali nekaj časa delati na kmetiji, s stroji ali brez. Obdelovati vse, krmiti živino, kidati gnoj, se potiti. Potem bi drugače razmišljali.

Starejši smo navajeni delati samo za obstoj kmeta, mladi pa tega ne bodo. Veliko kmetij propada in še več jih bo. Kmetijska politika bi morala dati mladim zeleno luč, da bi videli boljšo perspektivo v kmetovanju.

Naši starši so zemljo skrbno obdelovali – vse ročno. Bile so številne družine, jedlo se je, kar je bilo doma. Življenje je bilo vseeno lepo in veselo. Tega danes ni in nikoli več ne bo.

Nič nimam proti velikim kmetom, vsak se po svoje trudi. Toda z majhnimi površinami ne moreš imeti več, kot te dopuščajo.

Za prihodnost slovenskega kmeta je bil v Sloveniji – mislim, da v Radencih – »Dan kmetije prihodnosti« s prikazi digitalizacije in prakse z roboti. Torej se ne bo na kmetijah nič več delalo, vse bo šlo računalniško.

To bo dobro za tiste, ki bodo to zmogli in si vse nabavili. Iz tega prikaza je še bolj razvidno, kdo bo ostal in kdo ne.

Adijo, polje domače in travniki zeleni, ki letos od suše niste zeleni. Še bolj boste zapuščeni ...

Dobili smo novega kmetijskega ministra Janeza Ciglerja Kralja, ki obljublja spremembe in na katerega mladi polagajo svoje upe.

Anica Fajs,
Imenska Gorca, Podčetrtek

Eko praznik v Kranju

Stik med eko kmeti in potrošniki

Mojca Povšnar Starman,
KGZ Kranj

Vedno več ljudi se zaveda pomena kakovostnega in trajnostnega načina življenja, kar vključuje tudi izbiro hrane. Odgovor na to potrebo je ekološko kmetijstvo, ki temelji na tehnologijah pridelave in predelave hrane, ki je pridelana na okolju in zdravju prijazen način ter ob upoštevanju dobrobiti živali. V okviru ekološkega dne Evropske unije bo 19. septembra v Kranju pred Prešernovim gledališčem drugi EKO praznik, ki bo promocijsko-prodajnega značaja.

Na številnih stojnicah se bodo predstavile ekološke kmetije iz cele Slovenije, nekaj tudi iz Avstrijske Štajerske. Dogodek organizirajo Združenje za ekološko kmetovanje Gorenjske, Kmetijsko gozdarski zavod Kranj, Mestna občina Kranj, Zavod za turizem in kulturo Kranj, Zveza društev ekoloških kmetov Slovenije, Društvo kmečkih žena Kranj, društvo Sorško polje in Center Stonoga.

Tekom dogodka se bo odvijal spremljevalni program, nastopali bodo pevci ljudskih pesmi Jerbas, na okrogli mizi se bodo predstavljala dobra sodelovanja med lokalnimi ekološkimi kmeti in javnimi zavodi na Gorenjskem, potekala bo delavnica mletja ekoloških žit z mlini na kamen ekološke kmetije Pr' Črnet in še marsikaj. Celotno prizorišče bo opremljeno z razstavo del otrok iz kranjskih vrtcev na temo kmetijstva.

Kranjski vrtci so zgleden primer javnega zavoda, ki odlično sodeluje z ekološkimi kmeti na Gorenjskem.

Obiskovalci bodo imeli možnost tako spoznavanja in navezovanja stika z ekološkimi kmeti kot tudi oskrbe z raznovrstno ekološko ponudbo, hkrati pa bodo lahko na tržnicah poskusili kulinarčne dobrote iz ekoloških sestavin, ki jih bodo pripravile članice Društva kmečkih žena Kranj.

Mestna občina Kranj se zaveda, da je za razvoj lokalnega sistema za samooskrbo bistvenega pomena, zato bo kmetom krila stroške za najem stojnice. Dogodek bo v okviru promocije ekološkega kmetijstva delno sofinanciran tudi s strani Ministrstva za kmetijstva.